

În colecția numismatică a Muzeului Județean Ialomița, la numerele de inventar 454–456, se află un lot de trei monede romane de argint din secolul al IV-lea, descoperite în satul Maia, com. Brazii, jud. Ialomița. Piesele, donate muzeului de către Ion Șerbănescu, au fost înregistrate în inventar la data de 4 aprilie 1988. Deși nu există nici o mențiune referitoare la un tezaur, monedele aparțin cu siguranță unei astfel de descoperiri.

Cele trei piese, având greutatea cuprinsă între 2,73 și 3,15 g, iar diametrul de circa 20 mm, sunt de același tip. Aversul, fără legendă, redă efigia împăratului sau a cezarului, spre dreapta, purtând diademă, respectiv cunună. Pe revers este înfățișată o Victorie mergând spre stânga, ținând cunună și ramură de palmier, dar legenda și marca de monetărie sunt de fiecare dată altele.

Delmatius Caesar

1. AR ♂ 2,94 g; 19,4 × 21 mm.

Av. Fără legendă; capul cezarului spre dreapta, purtând cunună.

Rv. DELMATIVS – NOB CAESAR // TSC;

Victorie mergând spre stânga, ținând cunună și ramură de palmier.

RIC, VII, p. 528, nr. 217, Thessalonic, anii 335–336.

Constans Caesar

2. AR ♀ 2,73 g; 19,7 × 20,4 mm.

Av. Ca mai sus.

Rv. CONSTA – NS CAESAR // SMH; ca mai sus.

RIC, VII, –; cf. p. 560, nr. 145–147, Heraclea, anii 336–337.

Constantin cel Mare

3. AR ♂ 3,15 g; 19,3 × 20,4 mm.

Av. Fără legendă; capul împăratului, diademat (frunze de laur și rozete), spre dreapta.

Rv. CONSTAN – TINVS AVG // C • A; ca mai sus.

RIC, VII, –; cf. p. 588, nr. 136 și p. 719, nr. 135 A și 136 A, Constantinopol, anul 337.

Fig. 1. Monede romane târzii de argint descoperite la Maia.

Pe lângă importanța documentară pe care o are descoperirea în sine, fiecare piesă care alcătuiește acest fragment de tezaur prezintă o deosebită importanță din punct de vedere numismatic. Toate cele trei emisiuni sunt extrem de rare, dovadă fiind faptul că două dintre ele nu sunt cunoscute ca atare în principalul catalog de referință, Roman Imperial Coinage, vol. VII. Mai mult decât atât, pentru cealaltă este înregistrat un singur exemplar. La Heraclea și la Constantinopol apar piese de același tip cu cele publicate acum (nr. 2-3), prezentând aceleași mărci de monetărie, dar bătute în numele altor membri ai familiei imperiale. Exemplarele noastre se încadrează foarte bine în emisiunile cunoscute, motiv pentru care și datarea lor a fost ușor de făcut.

Așadar, ne aflăm în fața unui fragment de tezaur, alcătuit din trei monede romane de argint date foarte strâns, între anii 335-337. Descoperirile de acest gen sunt foarte rare în Muntenia, mai ales în partea ei de răsărit. Lăsând la o parte tezaurul de la Peretu¹, depre care avem doar câteva informații vagi, și cele câteva loturi de piese, cu structuri destul de bizare, provenite din jud. Argeș², nu putem cita pentru secolul al IV-lea decât tezaurul de la Gura Ialomiței, alcătuit dintr-un lot compact de siliquae de la Valentinian I și Valens (câte 23 de siliquae de la fiecare împărat, toate dateate între anii 364-367)³.

Nu are rost să facem speculații privind momentul sau cauzele îngropării tezaurului de la Maia. Sperăm însă, ca pe viitor să apară și alte informații despre această descoperire și, de ce nu, chiar alte piese.

În acest context, publicăm șase monede din aceeași categorie cu cele prezentate mai sus, emise la Siscia (1 exemplar), Constantinopol (4 exemplare) și Antiochia (1 exemplar) pentru Constantin cel Mare, Constans Caesar, Constans Augustus (2 exemplare), Delmatus Caesar și Constantin al II-lea, aflate într-o colecție particulară din București. Prima dintre acestea a fost achiziționată cu circa 30 de ani în urmă, iar celelalte în a doua parte a anului 2002 și la începutul anului 2003. Moneda bătută pentru Constans Caesar (nr. 2) a fost selectată dintr-un lot de patru piese de același tip oferit spre vânzare la un târg de profil, organizat la Brașov, iar prima dintre cele două emisiuni de la Constans Augustus (nr. 3), a fost cumpărată dintr-un magazin de antichități din București, unde se mai găseau încă două exemplare. Celelalte trei au fost obținute de la alți colecționari. Ținând cont de faptul că toate cele cinci monede achiziționate recent sunt foarte rare, variante față de principalele cataloage de referință, și au apărut în același timp pe piața de antichități, chiar dacă acest lucru s-a produs în locuri diferite, suntem de părere că ne aflăm în fața unui fragment dintr-un tezaur împrăștiat, care cuprindea cel puțin 10 piese. Lotul accesibil este omogen, fiind alcătuit, cu o singură excepție, din emisiuni de tipul Victorie mergând spre stânga, ținând cunună și ramură de palmier. Cele mai recente piese se datează în intervalul 337-340. Dacă acest tezaur este unul și același cu cel din care provin monedele aflate la muzeul din Slobozia, deocamdată nu putem ști.

Constantin cel Mare

1. AR \sphericalangle 2,59 g; 17,9 × 19 mm.
 Av. Fără legendă; capul împăratului, diademat (frunze de laur și rozete), spre dreapta.
 Rv. CONSTAN – TINVS AVG // SIS;
 Victorie mergând spre stânga, ținând cunună și ramură de palmier.
 RIC, VII, p. 455, nr. 229, Siscia, anul 334.

Constans Caesar

2. AR \sphericalangle 2,94 g; 20,2 × 21,3 mm.
 Av. Fără legendă; capul cezarului spre dreapta, purtând cunună.
 Rv. CONSTANS – NOB CAESAR // C • I;
 ca mai sus.
 RIC, VII, –; cf. p. 588, nr. 136, Constantinopol, anul 337.

Constans Augustus

3. AR ↑ 2,50 g; 18,9 × 20,7 mm.

Av. Fără legendă; capul împăratului, laureat, spre dreapta.

Rv. CONSTANS – AVGVSTVS // C • I; ca mai sus.

RIC, VIII, –; cf. p. 448, nr. 19–20 tip gen., Constantinopol, anii 337–340.

4. AR ↘ 2,82 g; 19 × 20,3 mm.

Ca mai sus, dar pe revers C • IA.

Delmatius Caesar

5. AR ⊘ 2,36 g; 19 × 20 mm.

Av. Fără legendă; capul cezarului spre dreapta, purtând cunună.

Rv. DELMATI – VS CAESAR // C • I; ca mai sus.

Cf. RIC, VII, p. 719, nr. 136 A, Constantinopol, anul 337.

Constantin II

6. AR ↑ 2,93 g; 19,8 × 20,5 mm.

Av. Fără legendă; capul împăratului, laureat, spre dreapta.

Rv. CONSTA / NTINVS / AVG // ANT; legenda în cunună de lauri.

RIC, VIII, –; cf. p. 514, nr. 33, Antiochia, anii 337–340, cu CONSTAN / TINVS / AVG.

Fig. 2. Monede romane târzii de argint păstrate într-o colecție particulară din București.

NOTE

¹ D. Tudor, *OR*⁴, p. 120; Gh. Bichir, *Geto-dacii din Muntenia în epoca romană*, București, 1984, p. 64, nr. 6.

² B. Mitrea, *SCIV*, 11, 1960, 1, p. 192, nr. 15 (Săpata de Jos); idem, *Dacia*, N.S., 24, 1980, p. 376, nr. 120–122 (Pitești) și nr. 124 (Râncăcirov); Gh. Bichir, *op.cit.*, p. 63, nr. 4 și p. 65, nr. 21; Gh. Poenaru Bordea, P.I. Dicu, *SCN*, 9, 1989, p. 75–88.

³ I. Mititelu, *SCN*, 1, 1957, p. 136 și 146–147; C. Deculescu, *BSNR*, 70–74 (1976–1980), 1981, p. 227–229; B. Mitrea, *Dacia*, N.S., 24, 1980, p. 375, nr. 110.

THE HOARD DISCOVERED AT MAIA, BRAZII COMMUNE, IALOMIȚA COUNTY

ABSTRACT

The author presents three late Roman silver coins found at Maia, Braziu commune, Ialomița county, before April 1988. The coins were struck at Thessalonica (Delmatius Caesar), Heraclea (Constans Caesar) and Constantinople (Constantine I), in the last two years of the Constantine I's reign (335–337 A.D.). Taking into account the fact that these coins are extremely rare, the author considers them as part of a hoard.

In this context, other six silver coins from the same period are presented. These coins are preserved in a private collection in Bucharest and five of them could be part of a hoard (no. 2–6).

EXPLANATION OF THE FIGURES

Fig. 1. Late Roman silver coins found at Maia.

Fig. 2. Late Roman silver coins preserved in a private collection in Bucharest.